

LJUDSKO PETJE V SEVNICI IN OKOLICI DANES

JASNA PINOZA

UVOD

Na Sevnškem¹ deluje vsaj dvanajst skupin pevcev ljudskih pesmi, večinoma pod okriljem društev, v katerih poje okrog sto pevcev različnih generacij, med njimi je 40 % starejših od 64 let. Organizirano petje ljudskih pesmi je za ohranjanje pevskega izročila bistvenega pomena, saj spontano prepevanje teh pesmi na raziskovanem območju le redko zasledimo. Kljub hitremu spreminjanju načina življenja ter s tem tudi šeg in navad, na kar je v 20. stoletju odločilno vplivalo spreminjanje kmetovanja in industrializacija, v desetletjih po drugi svetovni vojni pa množični mediji, so se ponekod ohranili ali pa na novo obudili nekateri koledniški obhodi. V Boštanju in okolici se je ohranila navada *petja Jurja*, na Razborju pa *petje Florjana*.

Spontano petje je še živo predvsem ob porokah, praznovanju božiča in novega leta, rojstnih dni in godov (*ramplanje*) ter na ličkanju, trgatvi, martinovanju in kolinah. Za populariziranje nekdanjega pevskega repertoarja in ohranjanje sedanje podobe pevskega izročila so pomembne vsakoletne prireditve, kot so sevniško srečanje pevcev ljudskih pesmi, srečanje pevcev v Boštanju, koncerti na Preski, Telška žetev in drugo.

Med pevske skupinami, ki delujejo v občini Sevnica, danes prevladuje triglasno petje, glasove pa navadno imenujejo naprej, čez in bas. Stopničasto petje negujejo Fantje s Preske. Mnogi pevci si besedila zapisujejo, da bi jih rešili pred pozabo, in tako nastajajo rokopisne, včasih pa tudi tiskane pesmarice, kot na primer Vovkova pesmarica (rokopis, 1998), Pušelj s Preske (2002), Razbor med korenami spomina (2006) ...

OBJAVLJENO PESEMSKO IZROČILO, PRIREDITVE IN ŽIVO IZROČILO

V štirih zvezkih zbirke *Slovenske narodne pesmi* Karla Štreklja, ki je izšla v letih 1908–1923, je objavljenih 13 pesmi s sevniškega območja. Večina jih je z Razborja, zapisal pa jih je Blaž Jurko, od 1879. leta prvi uradni razborški učitelj. Vsem pesmim je pripisal tudi melodije, z izjemo pesmi *Prelepa je cvangarca*. Nekaj pesmi iz Štrekljeve zbirke je iz Pijavic pri Mokronogu; te je zapisal Julij Slapšak. Poleg pesmi, ki so objavljene v omenjenem delu, se nahajajo zapisi tudi drugje, na primer v zbirki *Slovenske ljudske pesmi*

(5), ki jo izdaja Glasbenonarodopisni inštitut, v knjigah Zmage Kumer *Mi smo prišli nocoj k vam, Oj, ta vojaški boben* (9) itd.

Na ohranjanje in razvijanje pevskega izročila odločilno vplivajo prireditve, na katerih se predstavljajo pevci. Prvo pevske srečanje, na katerem je bilo predstavljeno ljudsko petje, je potekalo v Sevnici leta 1992. Jože Ašič iz Selc pri Blanci, pobudnik in dolgoletni organizator sevnških srečanj, je takole opisal prireditev od začetkov do danes ter predstavil svoj pogled na ljudsko pesem ter petje: "Včasih se je na podeželju veliko pelo, tja do sedemdesetih, nato pa je bilo družin, ki so se ukvarjale s kmetijstvom, vse manj, enako tudi skupinskega kmečkega dela. Na primer k maši so ljudje nekoč hodili peš, nato pa že z avtomobili, tako da so se manj družili, prišlo je do individualizacije. Sam sem bil navajen ljudskega petja, zato sem ga kar pogrešal. Ko smo Slovenci postali samostojen narod, sem začel razmišljati, kako bi ljudsko petje obudil. Pomislil sem na kakšen koncert, vendar nisem točno vedel kako, zato sem se dogovoril za pogovor z dr. Zmago Kumer in Mirkom Ramovšem, da bi od njiju dobil strokovno mnenje.

Začel sem poizvedovati, kje je kakšna skupina, ki bi nastopila, in v dveh mesecih mi jih je uspelo zbrati 13 iz Posavja. Odbor za prireditve Sevnica je v sodelovanju z Zvezo kulturnih organizacij Sevnica pripravil prvi koncert 5. julija 1992. Spomnim se, da so pevci z Bizelskega zelo navdušili že samo s svojim videzom. Kaj kmalu je Jože Imperl predlagal, da bi pripravili koncert s samimi napitnicami; bil je 16. avgusta 1992 na Pokeleku nad Blanco. Prišlo je manj skupin, vendar si je koncert ogledalo približno 400 ljudi. Odziv je bil velik, tako da smo naslednjič imeli več skupin iz vse Slovenije.

Ljudsko petje se bo ohranilo, saj ljudske pesmi v nekaterih družinah še pojejo, ljudski pevci prireajo koncerte in nastopajo na raznih prireditvah, poslušamo jih lahko tudi v medijih.

Res pa je, da je slovenska ljudska pesem prešla iz vsakdanjega življenja na odre."

Pevsko izročilo na Sevnškem ne živi zgolj na odrih, temveč se ohranja – ponekod ponovno oživlja – v okviru jurjevskih obhodov, česar se poleg domačinov dobro spominja Jasna Vidakovič: "Na Sevnico in okolico ter njeno glasbeno izročilo me je v začetku 80. let minulega stoletja najprej opomnil gospod Pavel Perc, tedaj radijski dopisnik s tega območja. Pripravil je gradivo, posnel pesmi in pogovore za oddajo Slovenska zemlja v pesmi in besedi. Še posebej je opozoril na jurjevske kolednike. V pogovoru s pevci je pridobil informacijo, da so navado jurjevskega koledovanja pevci okrog Boštanj ohranjali vsa leta po drugi svetovni vojni. Tradicija torej ni bila prekinjena.

Moje izkušnje govorijo, da so bili koledniški obhodi pred vsaj še nekaj leti, ko sem sama hodila s koledniki ponoči naokoli, izraz spontanosti in ne "naročila" posameznih kulturnih društev. Vem, da ima vsaka vas okrog Boštanj svojo skupino kolednikov. Te pa vsaka svojo koledniško pesem, ki sicer vključuje zgodbo sv. Jurija, vendar vsaka malo drugače. Vse te pesmi imajo tudi značilno obliko kolednic. To pomeni, da pevci v uvodu izrazijo pozdrav domačim, sledita jedro z zgodbo in še slovo za konec.

¹ Članek je povzetek raziskovalne naloge *Ljudsko petje v sevniški občini danes*, ki jo je avtorica pod mentorstvom Adriane Požun Pavlovič opravila v okviru šolanja na celjski gimnaziji.

Fantje s Preske.

(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje pevcev in godcev, Brestanica, 15. 9. 2007.)

Tudi ta se razlikuje. Kjer kolednike lepo sprejmejo, jih pogostijo, ko se oglasijo, jim ti zapojejo lepo slovo, a če ostanejo vrata zaprta, jim v zadnji kitici privoščijo kaj slabega. Družin, ki bi kolednikom zaprle vrata, je bilo po pričevanjih pevcev zelo malo, saj so ljudje verjeli, da bi jim to tisto leto prineslo nesrečo v hišo."

Ivan Vovk, upokojeni delavec z Ledine, je z jurjevskimi obhodi osebno povezan: "Jurja nas je včasih pet do šest moških hodilo pet po Ledini, na Orehovo, šli pa smo še kam drugam. Začeli smo 23. aprila zvečer; za darove smo dobili jajca, denar in klobase. Kjer nas niso lepo sprejeli, jih naslednje leto nismo obiskali, za kar jim je bilo tudi žal. Prvič sem šel pet Jurja, ko sem bil star čez trideset let. Lani nisem šel, prejšnja leta pa so z nami hodile tudi ženske, kar prej ni bilo v navadi. Včasih nas kdo povabi tudi v hišo, kje drugje pa nas ne slišijo, zato jim zapojemo še kakšno več."

Spomin Ivana Pinoze na nekdanje petje Jurja: "Jurja sem prvič pel leta 1952, ko sem že imel 18 let. Jurja smo nekoč peli

Pevci iz Boštanja.

(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje pevcev in godcev, Brestanica, 15. 9. 2007.)

sami mladi fantje, bilo nas je okoli pet, dva sta bila že od vojaščine. Začeli smo 23. aprila v mraku in končali okoli tretje ure zjutraj. Še pred tem pa smo dvakrat, trikrat zapeli Jurjevo, da smo se je vsi spomnili. Večinoma so nas vsi sprejeli, seveda pa v hiše nismo hodili, saj smo morali veliko obhoditi. Če nam kje niso odprli, smo preprosto šli naprej, vem pa, da je prejšnji rod takim z nabranimi jajci obmetal hišo. Ko smo prišli do kakšne hiše, smo kar začeli peti pesem, in to celo naenkrat, potem so nas pogostili z vinom, dali jajca ali denar, nato pa smo odšli naprej. Obhodili smo Žurkov Dol, Ostrreše in Žabjek. Jajc je bilo tudi po 200, in ker je vsak izmed nas doma imel kokoši, smo jih kar prodali. Po vojski pa, vse dokler nisem šel z Ledine (leta 1989), Jurja nisem več hodil pet." Kako pa je danes?

"Odkar živim v Šmarju (Sevnici), ga pojem že kakšnih 15 let, razlika pa je v tem, da hodimo po Šmarju, za Sevnico in Kopitarno. Ženske včasih niso hodile, danes pa. V navadi je, da gremo pri Cimperšku, ki živi za Sevnico (potokom, op. a.), vedno v hišo, ker smo vanjo izrecno povabljeni, enako je tudi pri Esu in Poplusu iz Šmarja. Tam jih seveda zapojemo več. Nekoč je Vovk Ivan predlagal, da gremo še do Mesnice Mice, tam pa so nam narezali veliko salam in postregli z vinom, veliko smo peli, prišli so tudi gostje iz gostilne. Nato smo se odpravili naprej pod Sv. Rok, lastnica gostilne pa nam je še prej obljubila, da nas bo, ko se vrnemo, čakal še firtl vina. Ko smo prišli, je bila gostilna že zaprta, zunaj, na mizi, pa nas je res čakal firtl. Pred nami, pa tudi ko smo že mi peli Jurja, je bila v Šmarju še ena druga partija, ki se je razšla že pred desetimi leti. Jurja danes pojemo predvsem upokojenci, čeprav se za ta običaj zanimajo tudi mladi fantje iz Boštanja. Enako dolgo hodimo pet tudi Florjana. Pojemo Florjanovo, obhodimo Šmarje in Orehovo, vse drugo pa je enako kot takrat, kadar pojemo Jurja."

Ivan Vovk se je v pogovoru spominjal tudi drugih s pesmijo povezanih dogodkov: "Včasih smo peli med kopianjem v vinogradu, dosti več po njem, danes pa ne več. Veliko se je pelo tudi zvečer, ko smo pokosili ali pa ko smo na podu ravnali slamo. Za trgatev se je pelo nekoč in se še, prav tako za martinovo in kolino. Pri ličkanju je bilo v zadnjih časih tako, da sem začel peti, vendar ni bilo odziva. Božično koledovanje tu ni bilo v navadi, za tri kralje pa še danes hodijo pet v Rovišču, kar mi je pravil Zalokar."

Ivan Pinoza: "Božičnega, trikralskega in novoletnega koledovanja ne poznam, od 1950 do 1958 pa sem pel za novo leto Pri Kragelnu (gostilna) v Sevnici, prej seveda ne, ker sem bil premlad. Pred vojaščino (1954) sem šel v Žurkovem Dolu dvakrat v maškare in smo veliko peli, plesali, pili ... Za pepelnico nisem nikoli postavljajl slamnatega moža neporočenim dekletom, ker se mi to zdi neumno. Vem pa, da so ga neki fantje dali na brajdo, in ko je prišel brat tistega dekleta iz hiše, je šel ravno Sehurjev Jože mimo in rekel: 'Vaš ata so pa pridni, že rejčajo!' (Smeh.)"

Spomladi smo v vinogradu kopali in kolili, zvečer pa seveda veliko peli. Peli smo tudi Jurja, Florjana ne. Ko smo kosili in še hodili od ene hiše k drugi, smo po koncu dopoldanskega dela zapeli dve pesmi, po popoldanskem pa še več. Z ženskami smo zvečer peli tudi po žetvi, mlačenju, za veliko mašo na Sv. Roku in za malo na Topolovcu. Tja hodim že od mladih nog in vedno smo veliko peli.

Do leta 1958 smo se vsako nedeljo popoldne v Prešni Loki srečevali na pušelšanku (na kmetijah, ko je kakšen kmet prodajal vino), kjer smo mnogo peli. Prišlo je veliko družin, približno šest, sedem (Šeškovi, Blaznikovi, Košorokovi, Teraževi ...), kako je bilo po letu '58, pa ne vem. Vasovali nismo nikoli, za god pa je šel moj brat Franc igrat godovalcu."

S petjem so bile povezane tudi druge šege, na primer svatbene, ki se jih rad spominja že omenjeni Ivan Pinoza: "Včasih so Jazbečevi in Kolmanovi fantje iz Šetenja (Drožanja) hodili zvečer nevesti in ženinu pet pred poroko – na deklščino in fantovščino, jaz nikoli. Zjutraj sem šel z muzikantom in starešino (priča) s federvagnom (zapravljivčkom) na Ledino k bodoči ženi. Muzikant je seveda igral, starešina pa je vmes včasih zaukal. Pričakala so nas okrašena zaklenjena vrata, ki jih je nato odprl nevestin starešina. Najprej so mi ponudili dve starejši ženski, oblečeni v nevesto, s katerima sta se pošalila muzikant in starešina, le-ta pa se je nato moral pogajati za pravo nevesto. Ko je res prišla, so se zapele tudi kakšne ljudske pesmi, nato pa smo odšli v hišo in kaj pojedli in popili. Nevesta se je od staršev poslovila brez petja, potem smo se s starešino in muzikantom s federvagnom odpeljali k poroki. Ker sem se selil jaz iz Ostrrejša na Ledino in ne ona, ni bilo nobene šrange. Ko sem se že jaz ženil na stari občini, je bila pred cerkveno poroko še civilna, prej pa ne. Po njej smo šli v Ostrrejšo in imeli ohcet celo popoldne in še ponoči. Naslednji dan sva se odpeljala na Ledino k ženi domov. Tudi tam smo praznovali ves dan in še v noč. Veliko svatov je ostalo v Ostrrejšu, tu pa so bili predvsem njeni sorodniki in sosedje (Mastnakovi, Jazbinškovi, Črničevi, Lipovškovi ...).

Samski fantje, ki so naredili komu šrango, so jo postavili na tako mesto, da svatje niso mogli pobegniti. Postavili so jo, če se je nevesta selila v drugo faro. Na mizo so dali veliko denarja, ženin pa je moral toplirati (dati dvojno ceno). Seveda so se velikokrat sprli. Sam nisem nikoli šrangal. Oglarji, med katerimi so se našli tudi kakšni poročeni fantje, so pred hišo, kjer je bila ohcet, zapeli oglarsko pesem. Tudi oglarit nisem hodil, to je bilo značilnejše za Krajnca."

RAZMERE V PEVSKIH SKUPINAH

Za ugotavljanje, kako ljudska pesem živi med pevci v skupinah, ki se na Sevnškem ukvarjajo s poustvarjanjem pevskega izročila, sem pripravila dva vprašalnika, in sicer enega za pevce in drugega za vodje pevskih skupin. Odziv je bil presenetljiv, saj so vprašalnike izpolnili prav vsi (izpolnjenih je bilo 97).

Slaba polovica pevcev, ki se v občini Sevnica ukvarjajo z ljudskim petjem, je starih med 46 in 64 let (42 %), večina ostalih je starejša (40 %). To kaže, da je ljudsko petje na Sevnškem v domeni starejših, mladi (med njimi je le eden

star manj kot 20 let) pa se s tem veliko manj srečujejo. Kot vzroke, zakaj se ljudje odločajo za prepevanje ljudskih pesmi v organiziranih skupinah, so bile v vprašalniku ponujene štiri možnosti, in sicer ljubezen do petja, želja po ohranjanju pevske tradicije, prijetno druženje in drugo, iz odgovorov pa je jasno, da so vsi trije razlogi ljudem enakovredni (36 %, 33 % in 31 %).

Ljudskih pesmi so se pevci v anketiranih skupinah v dobri polovici primerov naučili od svojih sorodnikov (večkrat ženskih predstavnikov kot moških), največ od staršev, četrtnina pa jih je spoznala v skupinah, kjer prepevajo. Le redki so tisti, ki se z ljudsko pesmijo seznanjajo prek nočnega gradiva ali drugače, kar kaže, da je kljub organiziranemu delovanju pevske skupine ustni prenos izročila še vedno najpomembnejši. Tudi med vodji pevske skupine je več kot polovica takih, ki so bili z ljudskim petjem tesno povezani v svojem otroštvu in so ga sprejemali v okviru družinskega petja, gradivo pa kar v tretjini primerov jemljejo iz pesmaric, desetina tudi od drugih pevske skupine. Velika večina (81 %) pevcev in vodij nima nobene glasbene izobrazbe, redki so obiskovali glasbeno šolo, dodatno znanje pa pridobivajo še s petjem v zboru in na seminarjih. V družinah, iz katerih pevci prihajajo, v več kot dveh tretjinah (69 %) še vedno gojijo ljudsko petje, ta odstotek pa bi bil še večji, če nekateri pevci ne bi živeli sami, s čimer jim je skupno družinsko prepevanje onemogočeno. Od tistih, ki v družinah še vedno pojejo, jih največ zapoje skupaj nekajkrat na leto (41 %), slaba tretjina zapoje približno enkrat na mesec (32 %), enkrat ali večkrat na teden pa jih prepeva 27 %, kar se glede na splošno tarnanje, da ljudsko petje živi le še na odru, zdi kar precejšen delež. Spodbuden je tudi odgovor na vprašanje, ali v družinskem krogu pojejo eno- ali večglasno, da vsaj dve tretjini pevcev tudi doma vedno pojeta večglasno, četrtnina včasih večglasno, včasih pa enoglasno, le nekaj je takih, ki pojejo izključno enoglasno. Priložnosti za petje v družinskem krogu so sicer zelo različne, glede pogostnosti pa izstopa le petje ob rojstnih in godovnih dnevih (25 %), sicer pa pojejo še na svatbah, ob božiču in novem letu, na martinovanju, ob delu in med vožnjo z avtomobilom.

Petje Jurja, kot rečejo jurjevskemu koledovanju, je ohranjeno, kot kažejo ankete, še pri treh četrtninah pevcev. V anketah so omenjeni naslednji kraji, kjer je v navadi petje Jurja: Boštanj, Vrh pri Boštanju, Preska, Florjanska ulica v Sevnici oz. stari del Sevnice, Ledina, Šmarje, Zabukovje, Podvrh, Trnovec, Lončarjev Dol, Blanca, Krmelj, Vrhek, Polje, Goveji Dol, Gabrijele, Budna vas, Šmarčna. Najbolj izstopa Boštanj z okolico. Naj bo navedeno nekaj komentarjev: "Jurjeva pesem se poje v Boštanju brez prestanka v vseh vaseh. Vsaka vas ima svojo melodijo in besedilo." (Alojz Fon) "Petje sv. Jurja je v našem kraju čudovit običaj. Zberemo se na večer in pojemo Jurjevo pesem od hiše do hiše." (Matija Lisec) Na Razborju in Telčah pa ta navada po navedbah nekaterih ni več živa. Zvonka Mrgole se petja Jurja spominja le iz otroštva, zdaj pa se pri njih (Telče) ne poje več. Ana Vidic za Razbor navaja, da se ta šega ni ohranila, pojejo pa Florjana. To potrjujejo tudi odgovori šestih članov skupine Fantje z Razborja.

Vodje skupin, ki so izpolnjevali poseben vprašalnik, se v skupini v polovici primerov ukvarjajo s strokovnim vodenjem vaj in z organizacijo, tretjina se jih ukvarja zgolj z organizacijo, dva od dvanajstih pa skrbita le za strokovno plat delovanja. Delo opravljajo povsem ljubiteljsko in brez izjeme za svoje delo ne dobivajo nobenega honorarja. Vaje večinoma vodijo enkrat na teden (8 od 12), člani nekaterih skupin pa se dobivajo manjkrat – nekajkrat na mesec, tudi enkrat mesečno ali po potrebi pred nastopi – več pozimi kot poleti. Vodje navadno zbirajo pesmi in izmed zbranih izberejo primerne za skupino, učijo pesmi, poleg tega pa skrbijo tudi za nastope, organiziranje vaj, prevozov, vodijo evidence in podobno. Razen enega, ki poučuje tudi pevski zbor, se nihče ne ukvarja z vodenjem kakšnega drugega glasbenega sestava. Vseh dvanajst vprašanih vodij je odgovorilo na vprašanje, ali igrajo kakšne instrumente. Polovica ne igra ničesar, trije igrajo diatonično harmoniko, dva klavir in eden kitaro. Gradivo večinoma črpajo iz lokalnega izročila, predvsem pojejo pesmi, ki jih poznajo od otroštva naprej, poslužujejo pa se tudi pesmaric (kar polovica posega po pesmih, ki jih pevci poznajo in si hkrati pomaga s pesmaricami). Notnih zapisov pri učenju pesmi večinoma ne uporabljajo (dve tretjini), četrtnina jih uporablja včasih, eden pa redno. Vsi vodje v anketah zagotavljajo, da pojejo tri- ali štiriglasno (eno in/ali drugo), eden celo, da petglasno. Obstoječe zgoščenke dokazujejo, da je petje večinoma tri-, včasih tudi dvoglasno. Vodje treh skupin navajajo triglasno petje, v resnici pa gre za dvoglasje: viža, "čez" in podvojitve glasu "čez" oktavo nižje, kar pa seveda ni pravi bas, temveč "šuštarbas"!

V devetih skupinah (75 %) pevci pojejo tako, da eden poje naprej, drugi pa se mu pridružijo pozneje, tri skupine (25 %) niso natančno navedle tega podatka. Za to območje značilno poimenovanje glasov so navedli vodje treh skupin: "ena začne, druga poje čez, ena poje iber, dve pojeta bas" (Razbor – štiriglasje), "eden naprej, drugi čez, basi pa se pridružijo pozneje" (Preska – triglasje), "naprej, na čez, bas" (Vrhek – triglasje). Poimenovanje z izrazi, prevzetimi iz zborovske terminologije, je opazno pri dveh skupinah: "začne 2. tenor, drugi se pridružijo pri drugem refrenu" (Jurjevci), "naprej poje pevec 2. tenorja, drugi začnemo malo pozneje" (Boštanj).

K anketi je bila priložena priloga, na kateri je bil naveden prvi verz 21 pesmi, ki so bile zapisane na Sevniskem in objavljene v Štrekljevi zbirki in v delih Zmage Kumer. Z odgovori sem želela ugotoviti, ali so objavljene pesmi še danes žive med ljudmi. Ljudska pesem pa je živa med ljudmi, če je ohranjena tudi njena melodija, če jo ljudje še znajo zapeti, zato je bilo zastavljeno tudi to vprašanje. Rezultati kažejo, da je živost pesmi 17-odstotna, je pa dejstvo, da so nekatere med njimi bolj žive, drugih pa pevci skoraj ne poznajo več. Med pesmimi so še vedno zelo žive *Za bolezen so rečnije, Dekle pleničke pral pr frišnem studenc, Fanti se zbirajo, Spomlad je razcvetena* in jurjevski kolednici *Hvaljen bod Jezus, Marija ter Hvaljen bod Jezus in Marija*. Skoraj popolnoma pozabljene so *Stoji, stoji tam Beligrad, Kaj, kaj, kaj jaz tebi dam, Zahvalmo, zahvalmo preljubga Boga, Prelepa je cvangarca, Svet Janez je korar biw*.

Ljudska pesem "združuje ljudi, ki se veselijo življenja" (Miha Hliš v intervjuju). To je dediščina, ki so nam jo zapustili naši predniki, zato jo je treba še posebej negovati. Danes je tradicionalnega petja ljudskih pesmi vse manj, vendar se ljudje zavedajo njegovega pomena in poskušajo zapuščino ohranjati živo, med njimi so zagotovo na prvem mestu vsi pevci skupin in organizatorji njihovih srečanj.

VIRI IN LITERATURA

- Fantje s Preske
2002 *Pušelj s Preske*. Boštanj: Društvo Preska.
- Kumer, Z.
1992 *Oj, ta vojaški boben: slovenske ljudske pesmi o vojaščini in vojskovanju*. Maribor: Drava.
1995 *Mi smo prišli nocoj k vam: slovenske koledniške pesmi*. Ljubljana: Kres.
- Pesmarica Ivana Vovka z Ledine
1998 (Rokopis Marije Vovk.)
- Slovenske ljudske pesmi I: Pripovedne pesmi 1970*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Slovenske ljudske pesmi II: Pripovedne pesmi 1981*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Slovenske ljudske pesmi III: Pripovedne pesmi 1992*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Slovenske ljudske pesmi IV: Pripovedne pesmi 1998*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Štrekelj, K.
1895–98 *Slovenske narodne pesmi, 1. zvezek*. Ljubljana: Slovenska matica.
1900–03 *Slovenske narodne pesmi, 2. zvezek*. Ljubljana: Slovenska matica.
1904–07 *Slovenske narodne pesmi, 3. zvezek*. Ljubljana: Slovenska matica.
1908–23 *Slovenske narodne pesmi, 4. zvezek*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Vidmar, B.
2006 *Razbor med koprenami spomina*. Razbor pod Lisco: KŠTD Blaž Jurko.
- Anketa 2009 s člani in vodji skupin.
- SOGOVORNIKI
- Ašič, Jože, predsednik KD Anton Martin Slomšek Sevnica, Blanca. Aupič, Cvet, vodja Ljudskih pevcev Vrhek pri Tržišču.
Baumkirher, Jože, Podvrh, vodja Jurjevcev.
Fon, Alojz, Boštanj, vodja pevcev iz Boštanja.
Hliš, Miha, študent, Paneče, član Fantov z Razborja.
Lisec, Matija, Preska, vodja Fantov s Preske.
Pinoza, Ivan, upokojenec, Sevnica, pevec.
Vidakovič, Jasna, nekdanja urednica in voditeljica oddaje Slovenska zemlja v pesmi in besedi, Log pri Brezovici.
Vidic, Ana, Razbor, vodja Ljudskih pevcev z Razborja.
Vovk, Ivan, upokojenec, Ledina, pevec.